

ประวัติกรมทางหลวง

ในอดีต การบริหารงานในด้านการสร้างทาง ยังไม่ได้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ สุดแต่แต่พระเจ้าอยู่หัวจะทรงโปรดฯ สั่งให้ผู้หนึ่งผู้ใดดำเนินการสร้างทางเป็นสายๆ ไป ส่วนมากมักจะเป็นเจ้าเมืองหรือสมุหเทศาภิบาลเป็นผู้รับไปดำเนินการ และการสร้างทางก็มักจะสร้างขึ้นในสมัยที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปดูแลทุกข์สุขของอาณาประชาราษฎร์ตามหัวเมืองต่าง ๆ เท่านั้น ดังหลักฐานภาพศิลาจารึกที่ได้จากแขวงทางหลวงปราจีนบุรี ซึ่งจารึกไว้ในทางสายจากอรัญประเทศผ่านทางเขาช่องตะโก ไปยังอำเภอละหานทราย และเรียกตำแหน่งหัวหน้าผู้ดำเนินการสร้างทางว่า “**ผู้อำนวยการทาง**”

กรมทางหลวงได้รับสถาปนาขึ้นเป็นกรมเมื่อ ๑ เมษายน ร.ศ. ๑๓๑ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๕๕ แต่เดิมนั้นจะมีแต่กรมคลอง ซึ่งอยู่ในกระทรวงเกษตราธิการ ล่วงมาจนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ยุบกรมคลองมาขึ้นอยู่กับกระทรวงโยธาธิการ และให้ชื่อว่า “**กรมทาง**” ให้เปลี่ยนชื่อกระทรวงโยธาธิการเป็นกระทรวงคมนาคมตามประกาศจัดราชการ รัตนโกสินทรศก ๑๓๑

(๑) พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ ว่า กระทรวงโยธาธิการเป็นกระทรวงสำคัญอันดับหนึ่ง ซึ่งเป็นหน้าที่จะดำริห์และจัดการส่งข่าวสารแลทำทางบกทางน้ำ เพื่อให้การไปมาค้าขายของมหาชนในระหว่างกรุงเทพมหานครกับหัวเมืองมณฑลต่าง ๆ ฤในระหว่างหัวเมืองกับหัวเมืองในพระราชอาณาจักรสยาม และในระหว่างพระราชอาณาจักรสยามกับอาณาเขตต่างประเทศได้ติดต่อถึงกันได้ อันเป็นทางให้เจริญผลประโยชน์แก่กรุงสยาม แต่เวลานี้มีราชการบางอย่าง ยังไม่เป็นระเบียบอันดี มีการก้าวก่ายกันอยู่บ้าง สมัยนี้สมควรที่จะจัดราชการในกระทรวงโยธาธิการให้ลงระเบียบเป็นอันดี จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งว่าให้ยกกรมคลองจากกระทรวงเกษตราธิการมาขึ้นอยู่ในกระทรวงโยธาธิการอีกกรมหนึ่งเป็นกรมทาง มีหน้าที่ทำทางบกและทางน้ำ.....ส่วนกระทรวงโยธาธิการตามรูปใหม่นั้น ให้คงมีหน้าที่ดำริห์แลจัดการส่งข่าวสารและการทำทางน้ำทางบก ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คงให้มีกรมขึ้นกระทรวงนี้ คือ กรมรถไฟ ๑ กรมไปรษณีย์โทรเลข ๑ กรมทาง ๑.....

(๑) จากราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๘ หน้า ๕๖๗-๕๖๙ ฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ร.ศ. ๑๓๐

เมื่อได้จัดระเบียบลงดังนี้แล้ว นามของกระทรวงที่เรียกว่ากระทรวงโยธาธิการนั้นหาตรงรูปการไม่ ให้เปลี่ยนนามกระทรวงโยธาธิการ เป็นกระทรวงคมนาคมสืบไป ให้เจ้าหน้าที่ทั้งปวงรับส่งต่อกันในวันที่ ๑ เมษายน รัตนโกสินทร ศก ๑๓๑

หลังจากตั้งกรมทางขึ้นแล้ว ก็ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งอธิบดีและที่ปรึกษาขึ้น ดังประกาศตั้งอธิบดีแลที่ปรึกษากรมทาง รัตนโกสินทร ศก ๑๓๑

(๒) “มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า กรมทางเป็นกรมใหญ่มีราชการทวีมากขึ้น สมควรจะเลื่อนตำแหน่งหัวหน้าขึ้นเป็นอธิบดีแล้วให้มีที่ปรึกษาอีกนายหนึ่งทรงพระราชดำริห์เห็นว่า หม่อมอนุรุทธท้าว สมควรจะได้รับราชการในตำแหน่งอธิบดี แลมิสเตอร์อาเลกรี อินนิเยียใหญ่กรมโยธา สมควรจะได้รับราชการในตำแหน่งที่ปรึกษากรมทางได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมอนุรุทธท้าว เป็นอธิบดี แลให้มิสเตอร์อาเลกรี เป็นที่ปรึกษากรมทาง รับราชการฉลองพระเดชพระคุณตามหน้าที่ตั้งแต่บัดนี้ไป

พระบรมราชโองการดำรัสแต่วันที่ ๑๓ เมษายน รัตนโกสินทร ศก ๑๓๑ เป็นวันที่ ๕๒๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้”

หม่อมอนุรุทธเทวา (ม.ร.ว. สายหยุด สนิทวงศ์,) ซึ่งภายหลังได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นมหาอำมาตย์โท เป็นพระยาสวัสดิ์วริทธิ์ จึงเป็นอธิบดีคนแรกของกรมทาง ^(๓) ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๕๕ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๘ เป็นเวลา ๒ ปี กับ ๒ เดือน

“ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๗ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวบรวมกิจการของกรมคลองเก่า แล้วจัดเปลี่ยนตั้งเป็นกรมท่อน้ำขึ้น การตั้งกรมท่อน้ำนี้ได้ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงเสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการเป็นหลักฐานดังสำเนาต่อไปนี้”

(๒) จากราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๙ หน้า ๒๐ ฉบับลงวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ร.ศ.๑๓๑

ที่ ๒/๔๘๖

สวนดุสิต

วันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๕๗

ทูล กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์

ด้วยกระทรวงพระคลังมหาสมบัติชี้แจงเรื่องกำหนดแยกหน้าที่การกรมท่อน้ำกับกรมทางตามที่ได้ตกลงกับกระทรวงเกษตราธิการและกระทรวงคมนาคมแล้ว คือ โอนการในกรมทางแพนททางน้ำ และการเก็บฝักตบชวาและพนักงานที่ทำการในแพนททางน้ำ พร้อมทั้งเครื่องใช้ของกรมคลองเก่ากับสถานที่ คือ โรงงานและที่ว่าการกรมคลอง ตลอดจนการเงินค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการแพนททางน้ำ จากกระทรวงคมนาคมไปขึ้นกับกระทรวงเกษตราธิการได้เห็นชอบตามความตกลงนี้แล้ว ให้กระทรวงเกษตราธิการรับมอบหน้าที่การตามความตกลงนี้จากกระทรวงคมนาคมมาจัดการในกระทรวงเกษตราธิการสืบไป

(พระปรมาภิไธย) สยามมินทร

ดังนั้นจึงถือเอาวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๔๕๗ เป็นวันที่ได้โอนแพนททางน้ำของกรมทางไปให้กรมท่อน้ำ กรมทางจึงเหลืออยู่ แต่กองทงบกเพียงอย่างเดียว ซึ่งขณะนั้นมีมหาอำมาตย์โท พระยาสารศาสตร์ศิริลักษณ์ (สรรเสริญ สุขยางค์) เป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมทางและต่อมาได้เป็นเจ้ากรมกรมทาง ในปี พ.ศ. ๒๔๕๘

ครั้นที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๔๖๐ ภายหลังที่ประเทศไทยได้ประกาศสงครามกับประเทศเยอรมันและออสเตรีย - ฮังการี ก็ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้กรมทางไปอยู่กับกรมรถไฟหลวงสังกัดกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม (ต่อมาได้เปลี่ยนนามเป็นกระทรวงเศรษฐกิจภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง) ซึ่งขณะนั้นกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน เป็นผู้บัญชาการรถไฟหลวง เพื่อสะดวกแก่กรมรถไฟหลวงและกรมทางที่จะได้ใช้วิศวกรที่มีอยู่ร่วมกัน เพราะเวลานั้นกรมรถไฟและกรมทางมีวิศวกรเป็นชนชาติศัตรู ที่ต้องถูกควบคุมตัวเป็นเชลยศึกและปลดออกจากประจำการหลายคน จึงต้องรวมกรมทางเข้ามาอยู่ในกรมรถไฟหลวง ดังมีประกาศรวมกรมทางเข้าอยู่ในกรมรถไฟหลวง พุทธศักราช ๒๔๖๐

(๓) จากหนังสือกองทัพอธรรม พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ พระยาสุวิศิวิโรจน์ (ม.ร.ว. สายหยุด สนิทวงศ์) วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๒

(๔) จากหนังสือประวัติกระทรวงเกษตร พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานเปิดตึกที่ทำการ กระทรวงเกษตร • เมษายน ๒๕๐๐ หน้า๑๒๖-๑๒๗

ประกาศรวมกรมทางเข้าอยู่ในกรมรถไฟหลวง

(๕) "มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม สั่งว่า การงานของกรมทางระดับกรมรถไฟหลวง ซึ่งเป็นอยู่ในเวลานี้สมควรจะทำการรวมกันได้ เพื่อให้ราชการสะดวกยิ่งขึ้น ทั้งประหยัดค่าใช้จ่ายให้น้อยลงอีกได้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมกรมทางเข้าอยู่ในกรมรถไฟหลวง ตั้งแต่วันที่นี้เป็นต้นไป

ประกาศมา ณ วันที่ ๓๐ กรกฎาคม พระพุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นวันที่ ๒๔๕๔ ในรัชกาลปัตยุบันนี้"

ในสมัยนี้มีนายช่างทางเอกเป็นหัวหน้ากรมทาง ซึ่งมหาอำมาตย์โท พระยาสารศาสตร์ศิริลักษณ์ ดำรงตำแหน่งนี้มาจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๐ แล้วอำมาตย์เอกพระยาเสถียรธรรมาธิบดี ก็ได้ดำรงตำแหน่งต่อมาจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕

กรมทางรวมอยู่กับกรมรถไฟหลวงได้ประมาณ ๑๖ ปี พอถึงวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๗๖ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยุบกรมทางมาเป็นกองวิศวกรรมโยธาขึ้นกับกรมนคราทร กระทรวงมหาดไทย ตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบกรมในกระทรวงมหาดไทย พุทธศักราช ๒๔๗๖

(๖) " พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นสมควรจัดวางระเบียบกรมในกระทรวงมหาดไทย เพื่อให้ราชการดำเนินสะดวกยิ่งขึ้น จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศพระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๙ กรมนคราทร จำแนกดังนี้

ฯลฯ

๓) กองวิศวกรรมโยธา แบ่งเป็น ๘ แผนก คือ

๑. แผนกสารบรรณ	๒. แผนกแผนผัง	๓. แผนกก่อสร้าง	๔. แผนกบำรุงทาง
๕. แผนกรักษาความสะอาด	๖. แผนกเครื่องกล	๗. แผนกสาธารณประโยชน์	๘. แผนกสถิติ"

ฯลฯ

(๕) จากราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๔ หน้า ๓๘๖ ฉบับลงวันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๐

(๖) จากราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๐ หน้า ๑๙๗, ๑๙๘, ๒๐๔ ฉบับลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

มีพระพิศาลสุขุมวิท (ประสบ พ. สุขุม) ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้ากรมนคราทร

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗ กองวิศวกรรมโยธาก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็นกองทาง มาขึ้นอยู่กับกรมโยธาเทศบาล สังกัดกระทรวงมหาดไทย ตามพระราชบัญญัติโอนอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสร้างและบำรุงรักษาทางหลวง พุทธศักราช ๒๔๗๗

(๗) "มาตรา ๓ บรรดาพระราชกำหนดกฎหมายและกฎกระทรวง อันเกี่ยวแก่การสร้างและบำรุง รักษาทางหลวง ซึ่งเคยตกเป็นอำนาจและหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการนั้น ให้เปลี่ยนเป็นอำนาจและหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และในส่วนที่เป็นอำนาจและหน้าที่ของกรมทางให้เปลี่ยนเป็นอำนาจและหน้าที่ของกรมโยธาเทศบาล"

และพระพิศาลสุขุมวิท ก็ได้เปลี่ยน ตำแหน่งจากเจ้ากรมนคราทรมาเป็น อธิบดีกรมโยธาเทศบาลด้วย ในระหว่างที่พระพิศาลสุขุมวิทเป็นอธิบดีกรมโยธาเทศบาลอยู่นี้ ก็ได้มีตำแหน่งนายช่างหัวหน้ากองทางอยู่ด้วย นายช่างหัวหน้ากองทางในระหว่างนั้น มีด้วยกัน ๓ ท่าน คือ

๑. หลวงสถิตย์นิมานการ (ชวน สุปิยะพันธ์) เป็นนายช่างหัวหน้ากองทางตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๖-๒๔๗๙

๒. หลวงอุปกรรณวิถิ (ชระ แสงชูโต) ได้เป็นนายช่างผู้รักษาราชการในตำแหน่งนายช่างหัวหน้ากองทางจากต้นปี ๒๔๗๙-๒๔๘๐ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๑ จึงได้ดำรงตำแหน่งนายช่างหัวหน้ากองทางจริง ๆ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๓

หลวงเดชาติวงศ์วรรัตน์ (ม.ล. กรี เดชาติวงศ์) ก็ได้เป็นนายช่างกองทางเป็นคนถัดมา จนถึงวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล กองทางก็ได้ยกฐานะขึ้นเป็นกรมทาง โอนสังกัดจากกรมโยธาเทศบาล กระทรวงมหาดไทย มาสังกัดกระทรวงคมนาคม ด้วยความสามารถของหลวงเดชาติวงศ์วรรัตน์ ซึ่งได้ใช้ความพยายามเป็นอย่างยิ่งในการยกฐานะของกองทางให้ขึ้นเป็นกรม จนประสบความสำเร็จ ดังความในพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช ๒๔๘๔

(๘)“ มาตรา ๑๗ หน้าที่ราชการในกระทรวงคมนาคมแยกเป็น

๑) สำนักเลขานุการรัฐมนตรี

๒) สำนักงานปลัดกระทรวง

๓) กรมการขนส่ง

๔) กรมเจ้าท่า

๕) กรมไปรษณีย์โทรเลข

๖) กรมทาง

๗) กรมรถไฟ

(๗) จากราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๑ หน้า ๕๙๕ - ๕๙๖ ฉบับลงวันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗

หลวงเดชาติวงศ์วรรัตน์ หรือ พันตรี ม.ล. กรี เดชาติวงศ์ จึงได้เป็นอธิบดีกรมทางเอกจากท่าน จะพยายามยกฐานะของกองทางให้ขึ้นเป็นกรมแล้ว ท่านยังเป็นผู้คิดตราของกรมทาง ขึ้นเป็นลักษณะรูปภูเข ช้างและงาช้างคู่ ซึ่งมีความหมายว่า สมัยก่อนการเดินทางทางบกในระยะทางไกล ๆ ต้องใช้ช้างเป็นพาหนะ และยังใช้ช้างช่วยในการสร้างทางด้วย ต่อมาภายหลังการเดินทางดังกล่าวก็ไม่จำเป็นต้องใช้ช้างเป็นพาหนะอีกต่อไป และการสร้างทางเราก็มีอุปกรณ์ที่ทันสมัยกว่ามาใช้แทน ฉะนั้น ช้างจึงต้องวางกลาง สัญลักษณ์ดังกล่าว จึงได้ใช้เป็นตราของกรมทางมาจนถึงปัจจุบัน

แม้จะได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกรม สังกัดกระทรวงคมนาคมแล้วก็ตาม ก็ยังไม่มีที่ทำการเป็นของตนเอง ยังคงอาศัยอยู่ในกรมโยธาเทศบาล ที่เชิงสะพานผ่านฟ้าลีลาศ ^(๙)“จนถึงวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๑ พอวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ปีเดียวกัน จึงได้ย้ายไปอยู่ที่ถนนพระราม ซึ่งเป็นที่ตั้งของกองจัดซื้อในปัจจุบัน

(๑๐) "ต่อมาจึงได้ทำพิธีเปิดอาคารที่ทำการของกรมด้านถนนศรีอยุธยา เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๘ ในสมัย พลตรี ชาญ อุดมสรยุทธ เป็นอธิบดี

พันตรี ม.ล. กรี เดชาติวงศ์ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมทาง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๔ - ๒๔๘๖ ถึงเดือนมีนาคม ก็ไปเป็นรัฐมนตรี และเป็นผู้สั่งราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม พระพิศาลสุขุมวิทจึงกลับเข้ามาดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมทางอีกถึง พ.ศ. ๒๔๘๗ ระยะเวลาอยู่ในระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา กรมทางได้อพยพไปอยู่ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ (เหลืออยู่แต่กองพัสดุและกองช่างกลที่อยู่ที่พระนคร) สังกัดอยู่กับกองบัญชาการทหารสูงสุดทางที่ก่อสร้างส่วนใหญ่จึงเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ ต้องสูญเสียชีวิตกันเป็นจำนวนมากด้วยไข้ป่า

(๘) จากราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๘ หน้า ๑๐๔๔ ฉบับลงวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

(๙) จากหนังสือรายงานประจำปี พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๙๑ กรมทาง กระทรวงคมนาคม

(๑๐) จากหนังสืออนุสรณ์กรมทางหลวงแผ่นดิน พ.ศ. ๒๔๙๘

ทั้งงานที่เร่งด่วนจนถึงกับต้องมีการเกณฑ์ราษฎรมาทำงาน

จาก พ.ศ. ๒๔๘๗-๒๔๘๙ รองอำมาตย์เอก นายปฐม คชเสนี ก็ได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมทางต่อจาก พระพิศาลสุขุมวิท ในต้นสมัยของท่านผู้นี้ กรมทางยังคงมีที่ทำการอยู่ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ มาจนถึงปลาย ๆ สมัย จึงได้ย้ายกลับไปอยู่ที่พระนครตามเดิม ในยุคของรัฐบาล นายควง อภัยวงศ์ พ.ศ. ๒๔๘๘

ต่อจาก นายปฐม คชเสนี คือ หลวงเพชรเกษมวิถีสวัสดิ์ ซึ่งดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๔๙๖ ในระหว่างสมัยของหลวงเพชรเกษม ๆ นี้ กรมทางได้รับการเปลี่ยนชื่อ ให้เป็น "กรมทางหลวงแผ่นดิน" ในวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ ตาม พ.ร.บ. ปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พุทธศักราช ๒๔๙๕

(๑๑) "พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วย กระทรวง, ทบวง, กรม เสียใหม่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ สภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้.....
.....มาตรา ๑๗ หน้าที่ราชการในกระทรวงคมนาคม แยกเป็น

๑) สำนักเลขาธิการรัฐมนตรี

๒) สำนักงานปลัดกระทรวง

- ๓) กรมการขนส่ง
๔) กรมเจ้าท่า
- ๕) กรมทางหลวงแผ่นดิน
๖) กรมไปรษณีย์โทรเลข

กรมทางจึงมีชื่อเป็นสร้อยต่อท้ายว่า "กรมทางหลวงแผ่นดิน" ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว อธิบดีในสมัยนี้ได้แก่ พลตรี หาญ อุดมสรยุทธ ซึ่งรับตำแหน่งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๖ จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๐ ยุคนี้ เริ่มจะมีต่างประเทศใ้งบประมาณช่วยเหลือในการก่อสร้างทาง นับเป็นครั้งแรก เพราะแต่เดิมนั้น การก่อสร้างทางใช้เงินงบประมาณของประเทศทั้งสิ้น องค์การบริหารวิเทศกิจ หรือ I.C.A. (ย่อมาจาก International Cooperation Administration) ได้ให้ความช่วยเหลือในการก่อสร้างทางสายมิตรภาพ จากนั้น มา กรมทางก็ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศเสมอมา

(๑๑) จากราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๙ ตอนที่ ๑๖ ฉบับลงวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ.๒๔๙๕

จาก พ.ศ. ๒๕๐๐ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๗ คือ สมัยของ พลโท เสถียร พจนานนท์ เป็นอธิบดี นโยบายงานทาง ในสมัยนี้ เน้นหนักไปในการก่อสร้างทางสายประธานและสายรองประธาน กับทั้งบูรณะทางเก่าให้ได้ มาตรฐานเพื่อให้ทางมีมาตรฐานดีทั่วประเทศ ในตอนปลาย ๆ สมัยของท่านผู้นี้กรมทางได้โอนเข้าไปสังกัด กับกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติตามพระราชบัญญัติ โอนกิจการบริหารกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๐๖

(๑๒) พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ

ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรโอนกิจการบริหารระหว่างกระทรวง ทบวง กรม เดิม กับกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งมีการปรับปรุงใหม่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ สภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้

“..... มาตรา ๒๓ ให้โอนอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับราชการของกรมทางหลวงแผ่นดิน กระทรวงคมนาคม ที่มีอยู่และบรรดาอำนาจและหน้าที่ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกรมทางหลวงแผ่นดิน กระทรวงคมนาคมไปเป็นอำนาจและหน้าที่ของกรมทางหลวง กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติและเจ้าหน้าที่ในกรมทางหลวง กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๔ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน หนี้สิน ข้าราชการ ลูกจ้าง และเงินงบประมาณของ กรมทางหลวงแผ่นดิน กระทรวงคมนาคม ไปเป็นของกรมทางหลวง กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ

มาตรา ๒๕ ให้โอนบรรดาอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับราชการกระทรวงคมนาคม เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับ ราชการของกรมทางหลวงแผ่นดินที่มีอยู่และบรรดาอำนาจและหน้าที่ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจและ หน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับราชการของกรมทางหลวงแผ่นดิน ไปเป็นอำนาจ และหน้าที่ของกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๖ ให้โอนบรรดาอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับราชการของกรมโยธาเทศบาล กระทรวงมหาดไทย เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับราชการของกองทางหลวงจังหวัดและชนบทที่มีอยู่ และบรรดาอำนาจหน้าที่ซึ่งกฎหมาย กำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกรมโยธาเทศบาล กระทรวงมหาดไทย เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับ ราชการของกองทางหลวงจังหวัดและชนบทที่มีอยู่ และบรรดาอำนาจและหน้าที่ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็น

อำนาจและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกรมโยธาเทศบาล กระทรวงมหาดไทย เฉพาะที่เกี่ยวกับราชการของกองทางหลวงจังหวัดและชนบท ไปเป็นอำนาจและหน้าที่ของกรมทางหลวงแผ่นดิน กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ

(๑๒) จากราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๐ ตอนที่ ๕๐ ฉบับลงวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๐๖

มาตรา ๒๗ ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน หนี้สิน ข้าราชการ ลูกจ้าง และเงินงบประมาณของกรมโยธาเทศบาล กระทรวงมหาดไทย เฉพาะที่เกี่ยวกับราชการของกองทางหลวงจังหวัดและชนบท ไปเป็นของกรมทางหลวง กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ.....”

ระหว่างสมัยของ พลโท เสถียร พจนานนท์ ก็ได้เกิดกองตำรวจทางหลวงขึ้นตามมติของรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ เพื่อให้มีหน้าที่ดูแลรักษาและป้องกันมิให้ทางหลวงชำรุดเสียหายเร็วกว่าที่ควร เพื่อควบคุมตรวจตรายานพาหนะที่เดินบนทางหลวง และการจราจรในทางหลวงให้เป็นไปตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการนั้น ตลอดจนป้องกันปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้นบนทางหลวงมีหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องคือ กรมทางหลวงและกรมตำรวจ โดยมีข้อตกลงระหว่างสองกรม คือ ให้กองตำรวจทางหลวงรับงบประมาณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จากกรมทางหลวง เช่น เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง ค่าก่อสร้างอาคารที่ทำการและที่พัก ค่าอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปฏิบัติงาน ส่วนสายการบังคับบัญชาให้ขึ้นตรงต่อกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กรมตำรวจ ตามกฎหมาย เริ่มเปิดดำเนินการครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๓

จาก พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๑๒ นายอุทัย วุฒิกุล ก็ขึ้นดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมทางหลวงต่อจาก พลโท เสถียร พจนานนท์ นโยบายงานทางในยุคนั้นมุ่งยกระดับสภาพทางที่มีอยู่แล้วให้เข้ามาตรฐาน ปรับปรุงทางหลวงที่มีปริมาณการจราจรสูงในด้าน Structural Standard เพื่อให้มีทางหลวงเชื่อมโยงกันทั่วประเทศโดยเร็ว

ต่อจากสมัยของ นายอุทัย วุฒิกุล ซึ่งต่อมาได้ย้ายไปเป็นปลัดกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ก็ถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งมีนายเฉลียว วัชรพุก เป็นอธิบดีเข้ารับตำแหน่งเมื่อ วันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๒ ยุคนั้นนอกจากจะดำเนินการบูรณะทางเก่าให้ได้มาตรฐานและก่อสร้างทางเพื่อการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคมแล้ว ยังต้องเร่งรัดการก่อสร้างทางในเขตที่มีการปฏิบัติการของผู้ก่อการร้ายในภาคต่าง ๆ อีกด้วย ทำให้เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงต้องสูญเสียชีวิตไปแล้วหลายคนแต่เจ้าหน้าที่ทุกคนก็ยินดีเสียสละความสุขส่วนตัว และชีวิตเพื่อเข้าปฏิบัติงานด้วยความอดทนเหนียวยากเสี่ยงภัยในท้องที่ป่าเขาทุรกันดาร ที่มีผู้ก่อการร้ายคอยดักข่มรังควานและโจมตีด้วยอาวุธนานาชนิด ทั้งนี้เพื่อความมุ่งหมายที่จะให้ประเทศชาติพัฒนา ก้าวหน้าและมีความอิสระมั่นคงเป็นปึกแผ่นตลอดไป

เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่เจ้าหน้าที่ที่เสียชีวิตในการปฏิบัติงานดังกล่าว กรมทางหลวงจึงได้สร้าง "อนุสาวรีย์ผู้กล้าหาญกรมทางหลวง" ขึ้นเพื่อเป็นเกียรติประวัติแก่ผู้เสียชีวิต เนื่องจากการปฏิบัติงานในเขตผู้ก่อการร้าย และเห็นสมควรจะสร้างสถานพยาบาลขึ้นอีกแห่งหนึ่งด้วย เพื่ออำนวยความสะดวกรวดเร็ว ฉับพลันทันทีและทันกับเหตุการณ์ ในการรักษาพยาบาลผู้บาดเจ็บที่ปฏิบัติงานในเขตผู้ก่อการร้าย ตลอดจนให้มีสถานที่เพียงพอสำหรับการพักรักษาตัวและมีสถานที่พักผ่อนด้วย

ในโอกาสวันครบรอบ ๖๐ ปี แห่งการสถาปนากกรมทางหลวงนี้ กรมทางหลวงได้ดำเนินการกระทำพิธีเปิด "อนุสาวรีย์ผู้กล้าหาญกรมทางหลวง" และประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์การก่อสร้างสถานพยาบาล ให้เป็นสมบัติของราชการสืบต่อไป